

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

**VÝSKYT ZÁVISLOSTI NA MOBILNÍM TELEFONU U DĚTÍ A
MLÁDEŽE NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce:

Mgr. Veronika Kubelová

Autor práce:

Lenka Malířská

2008

Abstrakt

The objective of this thesis is to refer to the possible risk of the mobile phone addiction development in children and teenagers – primary school pupils.

In the theoretical part essential terms relating to the issue are explained – addiction, dependence or prevention. I also include a chapter on pathologic phenomena in society and then I deal with the mobile phone itself. The substantial section of my thesis presents the mobile phone as a phenomenon. I give information on the history and the present state of mobile phones. I also warn of the increasing number of clients of mobile operators in the Czech Republic.

The thesis also brings forward a brief description of the personality and stages of development in children and young people with regard to the target group of this thesis.

Last but not least I wanted to draw attention to the importance of mutual interpersonal communication and social contacts.

The research was conducted anonymously by the questionnaire method. Questionnaires were handed out to primary school pupils attending the fourth, sixth and ninth grades of three different schools – one in České Budějovice and two of them in Písek.

The objective was to find out the number of mobile phone owned by primary school pupils and the frequency of mobile phone usage, and to ask the respondents if they are aware of the non-drug addiction prevention.

At the end of my thesis I give a detailed analysis and the conclusion which resulted from the research conducted.

All the conclusions drawn from results of the research could be presented as a warning of the risk present in mobile phone usage.

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma Výskyt závislosti na mobilním telefonu u dětí a mládeže na základních školách jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. V platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě / v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 22. 5. 2008

.....

podpis studenta

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Veronice Kubelové za odborné vedení a vstřícnou spolupráci. V neposlední řadě děkuji své rodině, bez které by studium bylo obtížné.

Obsah

Úvod	7
1 Současný stav	9
1.1 Návyk, návykové chování a závislost.....	9
1.1.1 <i>Druhy závislostí</i>	10
1.1.2 <i>Projevy závislostí</i>	11
1.2 Patologické jevy ve společnosti	11
1.3 Moderní závislosti.....	12
1.3.1 <i>Závislost na mobilním telefonu</i>	13
1.4 Mobilní telefon	13
1.4.1 <i>Minulost a současnost</i>	14
1.4.1.1 <i>Historie České republiky</i>	14
1.4.2 <i>Mobilní telefon jako fenomén doby</i>	15
1.4.3 <i>Mobilní telefon – sociální statut</i>	16
1.4.4 <i>Zdravotní rizika spojená s používáním mobilního telefonu</i>	17
1.4.5 <i>Rizika možné závislosti na mobilních telefonech</i>	18
1.4.6 <i>Projevy možné závislosti na mobilních telefonech</i>	18
1.5 Osobnost dítěte, mladistvého	19
1.5.1 <i>Prepuberta</i>	20
1.5.2 <i>Puberta, adolescence</i>	20
1.6 Potřeby dítěte, mladistvého.....	20
1.6.1 <i>Potřeba komunikace</i>	21
1.6.2 <i>Potřeba sociálních kontaktů</i>	22

1.7 Komunikace	22
1.7.1 <i>Verbální komunikace</i>	23
1.7.2 <i>Neverbální komunikace</i>	23
1.8 Prevence nedrogových závislostí	23
1.8.1 <i>Prevence závislosti na mobilních telefonech</i>	24
2 Cíl práce a hypotézy	25
2.1 Cíl práce	25
2.2 Hypotézy	25
3 Metodika výzkumu	26
3.1 Použité metody a techniky	26
3.2 Charakteristika výzkumného souboru	26
3.3 Vlastní realizace výzkumu	26
4 Výsledky	27
5 Diskuse	39
6 Závěr	44
7 Seznam použitých zdrojů	46
8 Klíčová slova	50
9 Přílohy	51

Úvod

K volbě této práce mě přiměly dva důvody. Jedním z nich je skutečnost, že toto téma není zdaleka prozkoumané, ale dle mého názoru v dnešní době velmi aktuální. Druhým důvodem je fakt, že jsem asi ještě z té generace, pro kterou používání mobilních telefonů nebylo vůbec samozřejmostí. První mobilní telefon jsem si pořídila za peníze z mé první brigády až v 16 letech, což je jistě pro současné děti a mládež téměř nepochopitelné nebo alespoň divné.

Stále se podivuji nad tím, když na ulici zahlédnu malého kluka či děvče, jak si pohrávají se svým mobilním telefonem. Vždycky si říkám, k čemu ho tak malé dítě vlastně potřebuje. Na druhou stranu je pochopitelné, že rodiče chtějí o svém dítěti vědět, kde se momentálně pohybuje a co dělá. Není nic jednoduššího než zavolat na mobil.

Jsem si také vědoma, že název mé práce není úplně exaktní. Závislost na mobilním telefonu není uvedena v Mezinárodní klasifikaci nemoci jako jiné závislosti, ale i přes tuto skutečnost používám termín závislost na mobilním telefonu, jelikož i literatura tento pojem uvádí.

Jsem také přesvědčená, že telefonický rozhovor nebo posílání sms nenahradí osobní kontakt, především v psychicky náročnějších situacích. Pro většinu z nás je mnohem snadnější nepříjemné záležitosti vyřizovat bez osobního kontaktu s druhou stranou, ať už pomocí mobilního telefonu nebo e-mailu. Na druhou stranu se domnívám, že je těchto konfrontací zapotřebí. Už jen z hlediska učení se zvládat obtížné situace v našem životě.

Z každé strany slyšíme, že dnešní doba a hlavně styl života je stále rychlejší a hektičtější. Snad nikdo z nás si v této chvíli nedokáže představit svůj život bez mobilního telefonu. Je jasné, že doba, pokrok jde stále kupředu, ale neměli bychom se všichni zamyslet nad tím, zda opravdu musíme být stále, 24 hodin denně, k zastižení? Není tomu přece tak dávno, kdy mít mobilního telefonu znamenalo spíš ukázat své bohatství. Vždyť i bez „mobilů“ mohlo vše fungovat.

Podle mého názoru je jedním z úskalí mobilní komunikace jednak neosobnost, ale také riziko špatné interpretace informací obsažených v tzv. sms zprávách. Pokud mluvíme o komunikaci dětí nebo mladistvých, pak si myslím, že právě ve školním věku a následně v pubertě a adolescenci si člověk osvojuje všelijaké dovednosti a komunikace patří jistě mezi ty nejdůležitější. Pokud si uvědomíme, že mezilidská komunikace, mám na mysli komunikaci tváří v tvář, se skládá na jedné straně z verbálního a na druhé z neverbálního sdělování, pak je jasné, že při komunikaci prostřednictvím mobilního telefonu něco chybí. Bohužel velmi podstatná část – neverbální komunikace.

Domnívám se, že pokud mladiství nebo děti mají mobilní telefon již od útlého věku, je zde reálné riziko, že si zvyknou každou banální situaci, ve které by se měli naučit samostatně rozhodovat, řešit prostřednictvím mobilního telefonu. Raději se zeptají hned někoho jiného, ať rozhodne za ně. Naneštěstí se tímto jednáním nenaučí nést následky za svá rozhodnutí a činy.

Záměrem této práce je nahlédnout mezi žáky a jejich „vztah“ a postoj k mobilním telefonům.

Hlavním cílem práce je upozornit na potenciální existenci rizika, že dnešní a budoucí mladá generace bude prokazovat stále zřetelněji projevy související se závislosti na mobilním telefonu.

1 Současný stav

Mobilní telefony vlastní dnes již mnoho lidí a jejich počet se stále zvyšuje. Společnosti provozující sítě mobilních telefonů se předhánějí v uvádění počtu uživatelů a v metodách získávání dalších zákazníků a to od dětí až po nejstarší občany.

Vztah k mobilu se různí od uživatele k uživateli. Pro někoho je nutností, pro někoho součástí běžné výbavy, pro jiného pomůcka, nebo také zátěž či obtížný předmět. Vedle mnoha informací o jeho vhodnosti, výhodnosti a možnostech, které díky jeho vlastnictví člověk získává, existuje i méně frekventovaná oblast, tedy oblast nevýhod, možných negativních vlivů apod. (20).

1.1 Návyk, návykové chování a závislost

Návyk je opakovaný získaný sklon k vykonávání určité činnosti. Vybavuje se samočinně, automaticky, bez uvažování a rozhodování. Vzniká buď bezděčně prostým opakováním (dynamický stereotyp), nebo se vytváří záměrně cvikem (31).

Jak uvádí Nešpor je více než pravděpodobné, že vývoj přinese nové formy návykového chování, jako se to ostatně stalo v nedávné minulosti v případě „závislosti“ na internetu, mobilním telefonu nebo televizi.

Lze předpokládat, že jakkoliv bizarní a překvapivé budou nové formy návykového chování, budou mít s dnes známými závislostmi některé společné rysy jako bažení, zhoršené sebeovládání atd. (15).

Mezinárodní klasifikace nemocí říká, že při závislosti má pro jedince užívání nějaké látky přednost před jiným jednáním, kterého si dříve cenil více. Za ústřední charakteristiku onemocnění se označuje touha (často silná, přemáhající) užívat psychoaktivní látku nebo látky (drogy včetně alkoholu, tabáku a někdy i třeba relativně bezpečně vnímané kávy). Odpovídajícím, pro označení síly touhy, by mohlo být slovo žádostivost nebo chtíč. Touhu užívat drogy si jedinec uvědomuje (i když ji nemusí přiznávat) a snaží se často užívání kontrolovat, nebo i zastavit; často však neúspěšně (24).

Rozdíl mezi návykem a závislostí je v tom, že v případě návyku se nedostavuje tzv. abstinenční syndrom **(20)**.

Závislost vzniká v důsledku vzájemného působení různých rovin. Tyto roviny se týkají jednotlivce (jeho psychika, tělesná odolnost), rodiny, vrstevníků, školy, společnosti (např. dostupnost drog a vztah k nim), sdělovacích prostředků a dokonce i životního prostředí **(16)**. Stejně tak existují závislosti nezávisle na životní úrovni, stupně vývoje společnosti nebo její kultuře **(20)**.

Pojem závislost lze také použít pro popis vztahu mezi organismem a jevem, objektem, který vzniká opakovaným kontaktem s předmětem závislosti, přičemž se tento kontakt stává postupně častějším, intenzivnějším a komplexnějším. Délka kontaktu trvá delší dobu na úkor jiných vztahů s jinými jevy **(20)**.

Závislost je komplexní povahy. To znamená, že postihuje jak jedince, tak i jeho široké okolí **(20)**.

1.1.1 Druhy závislostí

Často se můžeme setkat s pojmem psychická a fyzická (biologická) závislost. Fyzická závislost nemůže existovat bez současné závislosti psychické, zatímco psychická bez fyzické ano **(31)**.

Psychická závislost označuje potřebu užívat drogu opakovaně nebo trvale k vyvolání příjemných a k odstranění nepříjemných a zatěžujících prožitků **(25)**.

Tento stav se projevuje v případě nedostatku předmětu závislosti jako úzkost vyvolaná neodolatelnou touhou a člověk se snaží si tento předmět závislosti jakýmkoli způsobem opatřit **(20)**.

Fyzická (biologická) závislost je definována jako stav adaptace organismu na drogu doprovázený zvyšující se tolerancí a projevující se po vysazení drogy jako abstinenční syndrom **(25)**.

Psychická závislost trvá zpravidla o mnoho déle než závislost fyzická **(22)**.

Existuje i dělení na drogové a nedrogové závislosti, přičemž drogová závislost je pojem užívaný od roku 1969 a byl definován jako duševní stav periodické nebo

chronické intoxikace, která škodí jedinci i společnosti, vyvoláván opakovaným užíváním drogy přírodní nebo syntetické **(19)**.

Nedrogové závislosti představují primárně psychické závislosti, kdy se prožívání člověka mění na základě příjemného prožitku nebo prožitků z určité věci nebo činnosti tak, že se přestává ovládat a narůstá touha po takovém jednání, které směřuje k opakovanému prožívání daného příjemného pocitu **(19)**.

1.1.2 Projevy závislostí

Mnohé lidské činnosti jsou považovány za běžné nebo dokonce sociálně žádoucí, avšak pouze tehdy, pokud je člověk koná v očekávané míře. Pokud se vymknou kontrole, mohou se změnit v patologickou variantu. V tomto případě nejde tolik o obsah činnosti jako o její přiměřenost a schopnost ji přijatelným způsobem ovládat. Každý člověk pracuje, chodí nakupovat, občas si zahraje karty nebo jinou hru, na druhou stranu, oproti tomu je zde skupina lidí, která trpí neovladatelným puzením k nakupování, k hazardní hře nebo nedokáže odolávat jiným impulzům. Všechny poruchy tohoto typu mají tři základní znaky:

- neschopnost odolat impulzu nebo pokušení, přestože člověk ví, že toto jednání je nežádoucí a má negativní následky;
- jednání tohoto typu předchází postupně narůstající napětí, které nelze eliminovat (snížit);
- jednání je spojeno s pocitem uspokojení, člověk po něm vědomě touží, později si je sice může vyčítat, ale ani příště nebude schopen odolat **(25)**.

- Další projevy:
- vynechání kontaktu s předmětem závislosti může vést až k fyziologickým projevům (bažení/craving).
 - soustavné myšlení na předmět závislosti i v situacích, kdy člověk vykonává jinou činnost (zabíhavé nutkavé myšlenky).
 - neschopnost přerušit vztah s předmětem závislosti **(21)**.

- přítomnost fantazií o předmětu závislosti a myšlení o něm, předmět se stává námětem denního snění (20).

Nedrogové závislosti podobně jako samotné drogy mění chování, prožívání, zasahují do celé osobnosti. Člověk se jich velmi obtížně zbavuje (19).

1.2 Patologické jevy ve společnosti

Sociálně patologickými jevy se ve společnosti dříve označovaly některé negativní jevy, které měly dopad nejen na jedince samotného, ale i na celou společnost. V poslední době je tento termín nahrazen pojmem rizikové chování (21).

V oblasti závislostí můžeme rizikové chování rozdělit na drogové a nedrogové závislosti. Pro účel práce nás zajímají hlavně nedrogové závislosti (21).

Mechanismus účinku nedrogových závislostí je podobný jako u závislostí drogových, a to i v případě, že zpravidla přímo nepoškozují organismus v důsledku intoxikace. Zasahují totiž jak oblast psychiky, tak i oblast sociálních vztahů člověka (10).

Nedrogové závislosti je možné dělit podle předmětu vzniku. Proto je lze členit mimo jiné i jako závislosti na informačních technologiích (závislost na mobilním telefonu, výpočetní technice, internetu, hraní her na počítači nebo online hrách, nadměrném sledování televize, a další) (21).

1.3 Moderní závislosti

Alkohol, drogy a výherní automaty už nejsou dávno tím jediným, na čem se lze vypěstovat závislost. Mluví se o nových typech závislostí, které ještě před nedávnem nebyly známé (8).

Jak uvádí Vácha (21), v posledních letech je stále patrnější a viditelnější výskyt rizikového chování ve společnosti, a to nejen v návaznosti na rozvoj informačních technologií, elektroniky, ale i vyšší působení reklamy a médií (21).

Závislost na internetu je v oblasti psychiatrie novinkou. Podle čísel je mezi námi čtrnáct procent lidí, kteří se cítí velmi nesví, mají-li strávit několik dní za sebou bez internetu. Po síti brouzdají jen tak, bez hlavního cíle, jen aby unikli běžným problémům. Toto internetové poflakování je poměrně těžce odhalitelné, protože takoví lidé svou zálibu v potulování na síti pečlivě skrývají před svými kolegy v práci, přáteli i rodinou **(8)**.

Chat je jednou z oblastí, ve které psychologové už pár let upozorňují na možnost vzniku závislosti. Riziko představuje zejména pro lidi, kteří mají problémy v reálných sociálních vztazích. Při chatování totiž mohou všechny své handicapy skvěle skrýt. Odborníci varují, že právě možnost získat snadno novou identitu podle svého přání, je pro mnoho lidí lákadlem, kterému jen těžko odolávají **(1)**.

1.3.1 Závislost na mobilním telefonu

Závislost na mobilním telefonu a s ní související závislost na textových zprávách patří mezi další novodobé fenomény v oblasti závislostí.

Lidé, trpící závislostí na mobilu nejsou schopni vzdálit se od svého telefonu na delší dobu než několik minut. Nevypínají ho ani v noci a neustále kontrolují, jestli nezmeškali hovor nebo zprávu. Spolu s tím, jak závislost pokračuje, komunikace takového člověka se minimalizuje pouze na styk zajištěný prostřednictvím sluchátka **(1)**.

Psychologové v Anglii u dospívajících provedli rozsáhlý výzkum týkající se vztahu mladých lidí k jejich mobilnímu telefonu. Výsledky byly udivující. Valná část dospívajících dotázaných totiž projevovala ke svému „miláčkovi s anténkou“ tak vřelý vztah, jako by to byla živá bytost. Při popisu svého telefonu užívali slova, která se běžně používají ve vztahu k milované osobě, bez které nemůže být člověk delší čas **(8)**.

Děti, mládež, ale ani dospělí nejsou dostatečně informováni o rizicích nedrogových závislostí a sociální patologie. Z tohoto pohledu je zřejmý velký deficit, který se bude dále a dále projevovat negativně ve společnosti (patologické nakupování s návaznou přemírou zadlužování) a dalšími novými fenomény **(21)**.

1.4 Mobilní telefon

Pojem telefon vznikl z řeckých slov „téle“ - daleko a „phoné“ - zvuk a označuje se jím přístroj, který zajišťuje přenos a reprodukci zvuku na určitou vzdálenost (32).

Podle slovníku cizích slov výraz mobilní znamená pohyblivý, schopný přemístění nebo schopnost pohotového použití (10).

1.4.1 *Minulost a současnost*

Prvopočátky mobilního telefonu lze vysledovat v době prvních experimentů s bezdrátovým přenosem signálu. V roce 1901 Ital Guglielmo Marconi přenesl signál přes Atlantický oceán (32).

První mobilní telefony byly vytvořeny na analogové bázi a vyvinuly se z běžných vysílaček. I u nás se již před sametovou revolucí používal určitý systém mobilních telefonů, který se jmenoval AMR.

Počátkem 80. let začala Evropská konference pošt a telekomunikací (CEPT) pracovat na novém digitálním standardu, který měl tyto nevýhody analogového systému odstranit. Komerčně se však tento systém, který dostal název GSM (Global System for Mobile Communications – globální systém pro mobilní komunikace) začal nabízet prvním uživatelům v roce 1992.

Jakým bouřlivým vývojem oblast GSM mobilních telefonů prošla, lze dokumentovat na jednoduchých číslech: Od svého zrodu v roce 1992 do roku 1997 dosáhl počet uživatelů GSM na celém světě 200 milionů a nadále stoupá. Na konci roku 1999 jej využívalo již více než 400 milionů osob (23). Celkový počet uživatelů sítí GSM/EDGE/WCDMA/HSPA dosáhl na konci druhého čtvrtletí roku 2007 podle Global Mobile Suppliers Association (GSA) 2,54 miliardy, což z něj činí nejrozšířenější průmyslový standard v bezdrátové hlasové komunikaci (6).

Zajímavé je i porovnání dynamiky vývoje s dnešními běžnými technickými prostředky – rozhlasem a televizí. Rozhlas dosáhl 50 milionů uživatelů během 40-ti let, televizi již stačilo k získání tohoto počtu uživatelů jen 15 let, ovšem mobilnímu telefonu pouhé 3 roky (23).

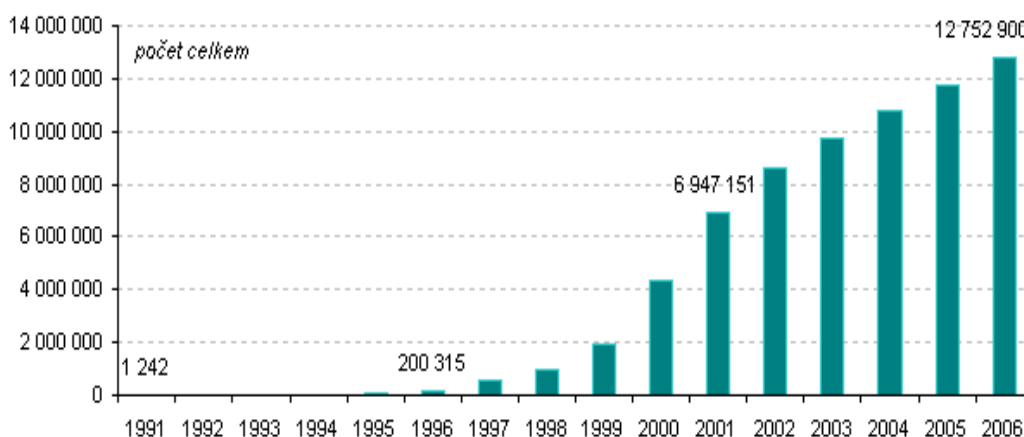
1.4.1.1 Historie České republiky

O historii mobilních telefonů můžeme hovořit přibližně od 70. letech 20. století. Do České republiky tento fenomén dorazil téměř o 20 let později. I přes pozdní nástup se mobilní technologie po krátkém zaváhání stala nedílnou součástí české společnosti.

V roce 2004 překročil počet uživatelů mobilních sítí počet obyvatel České republiky (104,7 aktivních SIM karet na 100 obyvatel) (4).

Z výroční zprávy společnosti Vodafone za rok 2005 můžeme vyvodit, že celkový počet uživatelů mobilních telefonů v České republice zhruba 11,4 miliónu což znamená, že penetrace trhu byla cca. 112%. Konkrétně u této společnosti bylo v ten samý rok registrováno 2,14 mil. uživatelů a podíl na trhu tvořil 18,7%. O rok později se opět počet zákazníků zvýšil a to na 2,48 mil. (29).

Účastníci mobilních telefonních sítí

Zdroj: Mezinárodní telekomunikační unie (ITU)

1.4.2 Mobilní telefon jako fenomén doby

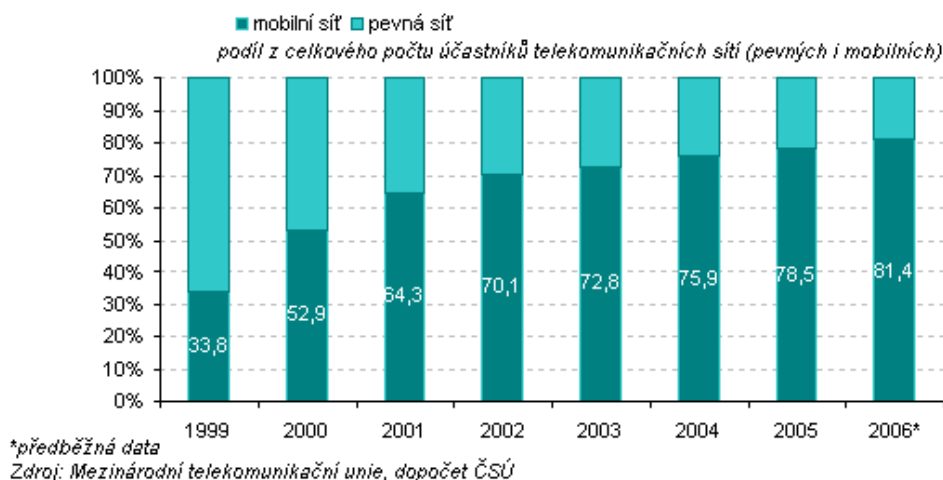
Mladí Češi vládnou spolu s Thajwanci, Italy a Portugalci světu v používání mobilních telefonů. Česko je ve věkové kategorii do devatenácti let za zmíněnými zeměmi na čtvrtém místě a předčí telekomunikační velmoci, jako jsou Německo, Velká Británie či USA. Právě mládež je pro mobilní operátory v České republice klíčovou skupinou, na niž zaměřují většinu svých reklamních kampaní (17).

Pokud jde o dětskou populaci, má v ČR mobil 49 procent dětí. V jednotlivých věkových kategoriích se to však podstatně liší. U předškolních dětí je mobilní telefon naprostou výjimkou, mezi šestiletými ho používají jen 4 procenta. V jedenácti letech telefon vlastní už 61 procent dětí a v patnácti letech dokonce 89 procent (17).

A k čemu mobil dětem slouží? Do deseti let věku hlavně ke spojení s rodiči a posílání sms, avšak ty starší už využívají celého rejstříku služeb. Chlapce zajímají nové technologie a často přes mobilní telefon chatují. Děvčata spíše zajímá móda, bulvár a nakupování. Mobil je pro ně prostředkem, jak se navzájem spojit, zorganizovat schůzku. Poslat měsíčně i 300 sms není pro děti žádným problémem (17).

O stále větší oblibě mobilních telefonů vypovídají také měnící se podíly účastníků telekomunikačních sítí (pevných a mobilních), které od roku 2000 svědčí ve prospěch mobilních technologií (4).

Struktura účastníků pevných a mobilních telekomunikačních sítí (%)

1.4.3 Mobilní telefon jako sociální status

Zvláštním jevem pak může být zároveň vlastnictví mobilního telefonu pro jiné účely než pro komunikaci. Například jako znak příslušnosti k sociální skupině či znak sociálního statusu. Tedy „mobil“ představuje pro člověka symbol jeho sociální příslušnosti, úspěchu, potřebnosti, žádoucnosti (20).

1.4.4 Zdravotní rizika spojená s používáním mobilního telefonu

Jako s mnoha novými technologiemi, i u mobilních telefonů vznikly otázky o účincích používání mobilů na zdraví. Existuje nevelká vědecká evidence o zvýšení případů určitých typů nádorů při dlouhodobém pravidelném používání mobilů. Nedávná panevropská¹ studie poskytla důkazy o poškození DNA. Avšak expertní skupina (Task Force on EMF effects on health), kterou pověřila Světová zdravotnická organizace, nemá definitivní závěr o platnosti těchto tvrzení. Obecně se míní, že radiové pole není schopno produkovat víc než tepelné účinky, proto je považováno za neionizující radiaci, jinými slovy, že nemá energii na poškození molekulárních vazeb, jaké se vyskytují u genetických mutací **(33)**.

Dá se ovšem říci, že každý rok s sebou přináší nové výsledky vědeckých výzkumů, které ukazují jak škodlivost, tak neškodlivost záření mobilního telefonu. Aby mobilní telefony snížily možná rizika, existují přísné normy určující jejich maximální hodnotu záření, která se udává jako Specific Absorption Rate (SAR). Maximální hodnota SAR je u dnešních mobilních telefonů stanovena maximálně na 1.6 W/kg na jeden gram živé tkáně **(33)**.

V dnešní době je řešena problematika vlivu signálu mobilního telefonu na tzv. kognitivní funkce člověka. Jsou totiž určité náznaky, že při používání mobilního telefonu je nepříznivě ovlivněna pozornost, paměť a koncentrace, je prodloužena reakce na podněty a doba rozhodování **(12)**.

Je nezbytné si uvědomit, že každý uživatel v současné době nese svůj díl rizika. Poté co Kolumbus objevil Ameriku a přivezl do Evropy tabák, stalo se kouření tabáku z módního výstřelku postupně nebezpečným a škodlivým zvykem. Teprve po několika stech letech lidé zjistili souvislost mezi kouřením a řadou nemocí, které dnes označujeme termínem civilizační nemoci **(12)**.

¹ Panevropa, název pro organizaci, mající za cíl vytvořit společnost z evropských států s celní unií

1.4.5 Rizika možné závislosti na mobilních telefonech

Odborníci předpokládají, že příčiny vzniku závislosti na telefonu a sms zprávách mohou být dvě:

- jednak mohou být na vině sociální zábrany, které člověku znemožňují normální mezilidské kontakty,
- druhou variantou, o které by se dalo hovořit, je pak nedostatek potvrzení vlastní hodnoty od ostatních lidí **(1)**.

V podstatě to znamená, že když s někým mluvíte po telefonu, nebo ho přinutíte odpovědět na sms, máte k dispozici očividné potvrzení toho, že vás ona osoba registruje a lehce si to potom můžete interpretovat jako potvrzení vlastní hodnoty **(1)**.

Co pro člověka vlastně znamená být kdykoli k zastížení? Tato skutečnost sebou může nést neustálý neklid a pocit ohrožení, ohrožení soukromí (zvláště u citlivých jedinců či jedinců trpících chronickým stresem) **(20)**.

Jak uvádí Pokorný a kol. (10, s. 130) pro zvýšenou intenzitu vztahu k mobilnímu telefonu svědčí následující popis: „V situacích, kdy jsem od mobilního telefonu z nějakého důvodu odloučen se často a až vtíravě vyskytují myšlenky v podobě: „co kdyby mi někdo volal“, tendence přerušovat činnost. Ihned po ukončení činnosti kontroluji mobilní telefon...“ **(20)**.

Jiným případem může být tendence stále si s ním pohrávat, často kontrolovat, jestli je telefon zapnutý apod. **(20)**.

1.4.6 Projevy možné závislosti na mobilních telefonech

Jak se mohou projevovat, respektive v čem lze objevit možná rizika, která sebou užívání mobilního telefonu nese? Pokorný a kol. (10, s. 130) uvádí čtyři příklady:

- Člověk se odnaučuje v běžných i náročných situacích spoléhat sám na sebe, neprocvičuje si základní sociální dovednosti.
- Narušení sociálních kontaktů. Narušení komunikace a vztahu. Například: Sedíme v kavárně a kamarádce zazvoní mobilní telefon. Ona je v konfliktu

(přijmout hovor, nebo pokračovat v rozhovoru) a náš rozhovor, celý kontext včetně pocitu intimacy, je narušen.

- Rodiče, kteří nemají dostatek času věnovat se dětem osobně, pořídí dětem mobil. Mají tak pocit, že vychovávají nadále, alespoň částečně, dokonce, že jsou „in“. Tento pocit je klamný. Důsledky jsou popsány v odborné literatuře vztahující se k vývoji dětí, rodinným vztahům a podobně.
- Mobilní telefon umožňuje únik z tíživé situace, kterou se jindy učí zvládat. Například: Společenská situace – večírek, pocit jedince, že je přehlížen. Řešení této situace může být i v tom, že někomu zavoláme a tváříme se, že to musíme nutně vyřídit. Neučíme se tedy hledat způsoby jak se zapojit či nezapojit, do komunikace s druhými lidmi **(20)**.

1.5 Osobnost dítěte, mladistvého

Každá osobnost je součástí nějakého prostředí, které ji ve větší či menší míře ovlivňuje a na něž ona sama reaguje určitým, individuální specifickým způsobem. Jde tedy neustále o integraci jedince s prostředím **(26)**.

Osobnost je možno definovat jako duševní celek, charakteristický:

- vnitřní jednotou a strukturovaností jeho dílčích složek;
- individuální specifícností, odlišností od jiných osobností;
- vývojovou kontinuitou, tzn. relativní stálostí psychických vlastností i v průběhu různých vývojových změn **(26)**.

Rozvoj osobnosti a její zrání není samovolný proces, ale představuje výsledek interakce vnitřních (dědičné, vrozené vlivy) i vnějších (prostředí výchova) činitelů **(9)**.

Vývoj člověka je sociálně formován a bez kontaktu s lidmi ztrácí podstatu své existence **(26)**.

1.5.1 *Prepuberta*

Jde o etapu života mezi 6. a 10. rokem života dítěte. Jedná se o období relativního klidu. Děti se učí čtení, psaní, počítání a sociální spolupráce. Současně se u nich vyvíjí sebekontrola a frustrační tolerance vůči konfliktům. Pro rozvoj sebedůvěry a sebeúcty je mimořádně důležité, jakou roli a pozici dítě zaujímá ve skupině vrstevníků (9).

1.5.2 *Puberta, adolescence*

Období puberty trvá přibližně od 11 do 15 let a končí pohlavní dospělostí. Po stránce psychické je pro pubertu charakteristická nezralost postojů, potřeba společenského kontaktu s vrstevníky, změna sebestojetí a zároveň dochází k odklonu od dosavadních autorit. Objevuje se zde výrazná tendence osamostatnit se, zvýšená kritičnost a emoční a afektivní labilita, introverze, disharmonie, ale i schopnost abstraktního myšlení (9).

Děti se učí skupinové identitě a stejně tak klíčové jsou pro ně vztahy a komunikace s vrstevníky (9).

Na pubertu kontinuálně navazuje období adolescence, které trvá zhruba do věku 20 let. Duševní vývoj se harmonizuje a osobnost se stabilizuje. Zlepšují se také vztahy ke společenskému prostředí. Mimořádně významné je zde přátelství, které pěstuje schopnost porozumět sobě i druhému (9).

1.6 *Potřeby dítěte, mladistvého*

Základní a často i univerzálně existující potřeby lze kategorizovat různými způsoby. Například Fromm kladl důraz na mezilidské vztahy, respektive na vztahy mezi jedincem a společností. Rozlišuje dvě skupiny potřeb. První z nich vyjadřuje potřebu být součástí něčeho a zároveň si uchovat určitou nezávislost:

- potřeba vztahu k druhým, být součástí něčeho, někam patřit;
- potřeba identity, rozvíjení vlastní individuality;
- potřeba duševního rozvoje

- potřeba jednoty mezi živočišnou a specificky lidskou přirozeností.

Druhou tvoří potřeby zaměřené na poznání a porozumění:

- potřeba orientačního rámce, určitého způsobu pochopení a porozumění okolí;
- potřeba cíle a smyslu;
- potřeba komplexnější aktivace, vedoucí k produktivní činnosti;
- potřeba účinného uplatnění vlastní existence **(28)**.

Jiné dělení potřeb je například podle jejich vzniku a zaměření. Jsou to biologické, psychické a psychosociální potřeby. Psychické a psychosociální potřeby se rozvíjejí na vrozeném základě, ale jejich vývoj je stimulován a modifikován působením vnějšího prostředí. Přestože různí autoři zdůrazňují něco jiného, ty z psychických potřeb, které jsou považovány za základní, uvádějí obdobně. Jsou to zejména potřeba bezpečí, stimulace, sociálních kontaktů, seberealizace a potřeba smyslu vlastní existence **(28)**.

1.6.1 **Potřeba komunikace**

Potřeba komunikovat, dělit se o zážitky a sdílet je, je jednou ze základních potřeb člověka a může být naplněna i navzdory velké vzdálenosti **(30)**.

Kvalitní komunikace spoluvytváří celkovou kvalitu našeho života, a proto by asi málokdo prohlásil, že má pocit spokojenosti a že žije zdravě, pokud nemá možnost kvalitní komunikace. Lidé žijící v sociální nebo jiné izolaci snadno strádají nedostatkem komunikace. Mnohdy se u nich dostavují vztahové nebo řečové poruchy **(30)**.

Rychlé šíření mobilního telefonu, stejně jako jeho kulturní intenzita, začalo přitahovat pozornost výzkumníků. Mobilní komunikace způsobuje změny v kultuře, komunikačních vzorcích a konstrukci okolního světa svých uživatelů **(32)**.

Proliferace (hojné množení, bujení, novotvoření) mobilních telefonů do stále mladších věkových skupin vznáší nové otázky týkající se psycho-socio-kulturních vlivů a vlivů na významy komunikace **(32)**.

1.6.2 *Potřeba sociálních kontaktů*

Vývoj osobnosti, respektive psychický vývoj, lze charakterizovat jako proces vzniku, rozvoje a zákonitých psychických procesů a vlastností, jejich diferenciaci a integraci v rámci celé osobnosti.

Psychický vývoj zahrnuje tři dílčí oblasti, které se rozvíjí ve vzájemné interakci. Je to biosociální, kognitivní a psychosociální vývoj. Právě psychosociální vývoj zahrnuje proměny způsobu prožívání, osobnostních a sociálních charakteristik, rolí, mezilidských vztahů nebo sociálních pozic. Je ve značné míře ovlivňován vnějšími faktory a bývá označován jako proces socializace (27).

Socializace zabezpečuje vrůstání člověka do společnosti, kultury a znamená získávání sociálních dovedností, návyků a postojů potřebných pro styk s lidmi a uskutečňuje se ve společenských a mezilidských vztazích, vzájemným působením osob, skupin a institucí. Probíhá v rodině, ve škole, s vrstevníky, působením masmédií, kultury i umění (7).

Období dospívání je etapou experimentace s různými mezilidskými vztahy. Pro dospívání jsou také typické nekonečné a opakované telefonické rozhovory, respektive posílání SMS zpráv. Jejich smyslem je spíš potvrzení existujícího vztahu než potřeba něco konkrétního a aktuálního povědět. Taková komunikace uspokojuje potřebu udržení kontaktu, pro niž není významný obsah sdělení, ale mnohem více jeho frekvence (25).

1.7 **Komunikace**

Komunikace posiluje nebo tlumí emoce a formuje postoje. Umí popudit, provokovat, iniciovat i uchláchnit a zbrzdit druhého v jeho odhodlání. Také dokáže přesvědčit o pravdě i věrohodně šířit lež (30).

Vzájemný vztah mezi komunikací a změnou životního stylu můžeme pozorovat na rozmarech cestování. Lidé dnes mají téměř z kteréhokoli místa na světě šanci komunikovat se svými blízkými (telefonovat, faxovat, e-mailovat). Takové možnosti snižují pocity opuštěnosti, stesk a úzkost – a naopak podporují pocity sounáležitosti „na dálku“ (30).

V komunikaci používáme dva hlavní systémy a to verbální a neverbální. Při opravdové komunikaci oba systémy fungují společně **(5)**.

1.7.1 *Verbální komunikace*

Verbální systém představuje slovní signály přenášené vzduchem a přijímané sluchem **(5)**.

Základní jednotkou je slovo, proto hovoříme o slovní nebo ústně vyjádřené komunikaci – verbální komunikaci **(14)**.

1.7.2 *Neverbální komunikace*

Neverbální systém představují veškeré další prostředky, vyjma slov, jimiž lze sdělit jistý význam **(5)**.

Neverbální komunikace je komunikace beze slov. Je realizována prostřednictvím způsobů držení těla a jeho pohybů, výrazu obličeje, pohledů a pohybů očí, změn vzdálenosti mezi účastníky rozhovoru, dotyků a hlasitosti řeči, a dokonce i způsobem, jakým komunikující zacházejí s časem **(5)**.

Mezilidská komunikace prostřednictvím gest, postojů nese i více informací než jakákoli jiná komunikační technika **(18)**.

Je zjištěno, že verbální složka přímé komunikace zaujímá „pouhých“ 35% a více než 65% komunikace se odehrává v neverbální rovině **(18)**.

1.8 **Prevence nedrogových závislostí**

Primární prevencí sociálně patologických jevů, mezi níž patří i nedrogové závislosti, rozumíme komplexní, cílený, flexibilní a efektivní soubor opatření, který je zaměřen na posilování a rozvoj společensky žádoucích postojů, hodnot, zájmů, chování a jednání jednotlivců nebo skupin **(19)**.

Primární prevence sociálně patologických jevů se týká těchto zásadních oblastí:

- zdravého životního stylu (tvorba podmínek pro posilování forem zdravého životního stylu, zvyšování psychické odolnosti a zvládání stresu);
- postojů, hodnot, zájmů, chování a jednání objektů prevence;
- interpersonálních vztahů, jejich úrovně a kvality.

V Metodickém pokynu k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních předloženým ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, se prevence zaměřuje mimo jiné na předcházení zejména rizikovým jevům v chování žáků jako je záškoláctví, šikana, rasismus, xenofobie, vandalismus, kriminalita, delikvence, užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky – dále jen „OPL“) a onemocnění HIV/AIDS a dalšími infekčními nemocemi souvisejícími s užíváním návykových látek, závislost na politickém a náboženském extremismu a stejně tak netolismus (virtuální drogy) a patologické hráčství (gambling) **(13)**.

1.8.1 *Prevence závislosti na mobilním telefonu*

Mezi účinnější možnosti jak zacházet s mobilním telefonem a předcházet tak negativním dopadům jeho užívání patří například tyto:

- včas vypínat mobilní telefon;
- vážit si sebe sama, svého soukromí i soukromí jiných lidí;
- zvážit, proč si jej pořizují, co přináší mobilní telefon, ale také co bere;
- zvážit, jak jej využívat, aby se nestal obojkem, dálkovým ovladačem, ale pomůckou, nástrojem **(20)**.

2 Cíle práce a hypotézy

2.1 Cíle práce

Hlavním cílem této práce je pokusit se zjistit, zda by se dalo mluvit o známkách závislosti na mobilním telefonu u dětí a mládeže na základních školách.

Dílčím cílem práce je také zmapovat situaci výskytu mobilních telefonů mezi žáky a frekvence, s jakou telefony používají na základních školách ve městech Písek a České Budějovice.

Dalším cílem je zároveň posoudit stav prevence nedrogových závislostí na základních školách v okrese Písek a České Budějovice.

2.2 Hypotézy

- H1: Žáci základních škol vykazují známky závislosti na mobilním telefonu.
- H2: Většina dětí navštěvujících povinnou školní docházku vlastní a používá mobilní telefon.
- H3: Žáci základních škol ve městech Písek a České Budějovice mají nedostatek informací o prevenci nedrogových závislostí.

3 Metodika výzkumu

Výzkum vždy představuje shromažďování a analýzu informací, které jsou potřebné pro kvalifikované rozhodování.

Předpokladem úspěchu výzkumu je správné vymezení otázky a nalezení objektivní metody pro sběr a analýzu informací (11).

3.1 Použité metody a techniky

Výzkum byl proveden kvantitativní metodou a to anonymním dotazníkem. Dotazník obsahuje polouzavřené a uzavřené otázky. Dle mého názoru je to nejideálnější metoda výzkumu, s ohledem na zkoumaný vzorek – děti a mladiství.

Dotazování bylo zaměřeno i na hodnotový systém žáků, především na to, jaké místo v jejich životě mobilní telefon zaujímá.

Kompletní dotazník uvádím v příloze č. 1.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Oblast respondentů se skládá z dětí a mládeže, plnící povinnou školní docházku a to na základních školách v Písku a Českých Budějovicích. Záměrně jsem zvolila jak děti z prvního stupně, tak i z druhého. Konkrétně žáky ze 4., 6. a 9. tříd.

Žáci i základní školy byli vybráni prostřednictvím náhodného výběru. Celkový vzorek tvoří 3 základní školy, z toho 2 písecké a 1 českobudějovická. Počet respondentů je 198. Z toho 136 z Písku a 62 z Českých Budějovic.

3.3 Vlastní realizace výzkumu

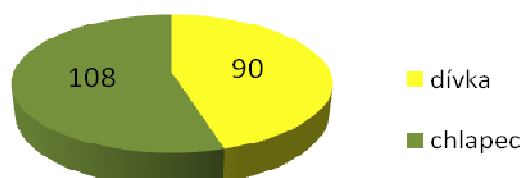
Po telefonické domluvě a následném osobním setkání s řediteli škol, byly dotazníky rozdány na dvou základních školách v Písku a jedné základní škole v Českých Budějovicích. Jednotlivé třídy byly vybrány náhodně.

Rozdáno bylo 198 dotazníků, vráceno také 198. Návratnost činila tedy 100%.

Sběr dat probíhal během jednoho týdne v březnu 2008. Spolupráce škol i žáků byla vynikající.

4 Výsledky

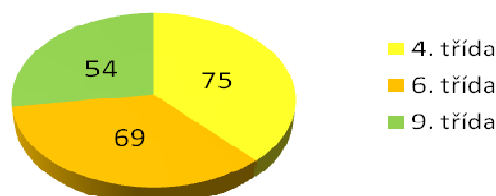
Graf 1: Pohlaví respondentů (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu dotazovaných bylo 90 dívek (45%) a 108 chlapců (55%).

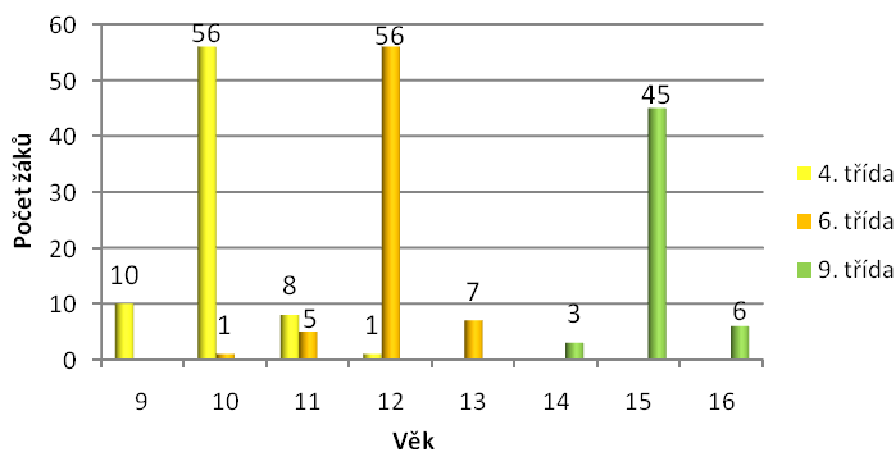
Graf 2: Celkový počet žáků v ročnících (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu respondentů bylo ve čtvrtých třídách je 75 (38%), v šestých pak 69 (35%) a v devátých 54 (27%) žáků. Stratifikace dívek a chlapců v jednotlivých ročnících byla velmi podobná, ve všech případech bylo ve třídě více chlapců. Ve 4. třídách 30 dívek a 45 chlapců. V 6. třídách 34 dívek a 35 chlapců. V 9. třídách 26 dívek a 28 chlapců

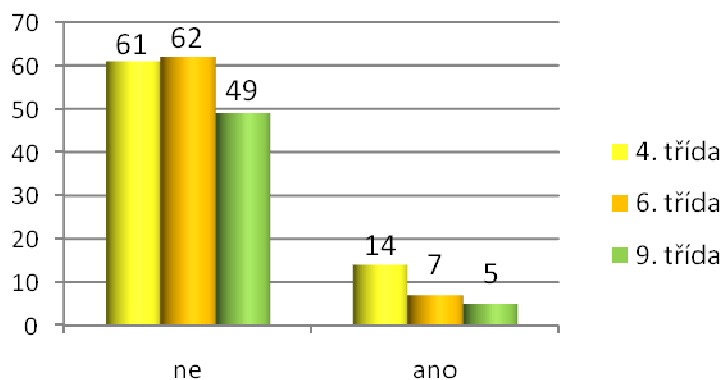
Graf 3: Věkové rozložení (v absolutní číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Ve 4. třídě bylo 10 devítiletých, 56 desetiletých a 8 jedenáctiletých žáků. V 6. třídách byl 1 desetiletý žák a 5 jedenáctiletých, 56 dvanáctiletých a 7 třináctiletých žáků. V 9. třídách byli 3 čtrnáctiletí žáci, 45 patnáctiletých a 6 šestnáctiletých žáků.

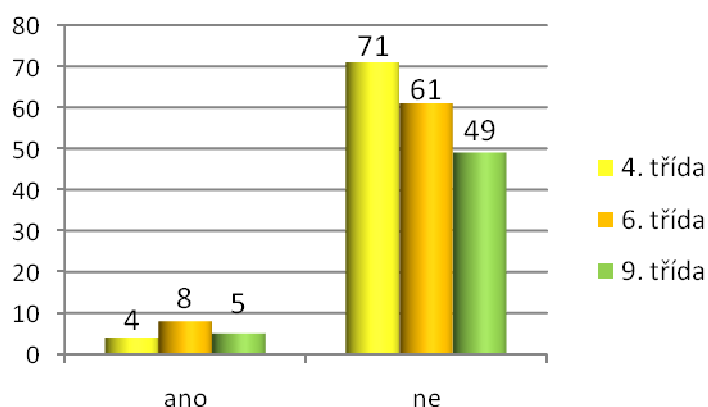
Graf 4: Přednáška na téma mobilní telefon (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu respondentů odpověď ne uvedlo 86,9%, ano zvolilo 13,1%. Konkrétně ve čtvrtých třídách 61 žáků (81,3%) ne a 14 žáků (18,7%) ano, v šestých třídách 62 žáků (89,9%) ne, 7 žáků (10,1%) ano a v devátých třídách 49 žáků (90,7%) ne a 5 žáků (9,3%) ano.

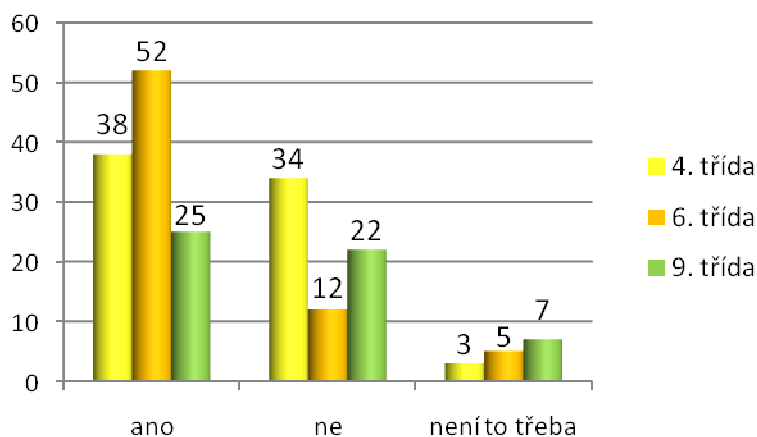
Graf 5: Nedrogová prevence (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku zda někdy žáci slyšeli slovo / pojem nedrogová prevence odpovědělo 91,4% respondentů, že nikdy. Pouhých 8,6% slyšelo. Ti, co odpověděli ano, se o nedrogové prevenci dozvěděli v rodině, novinách, časopise nebo ve škole.

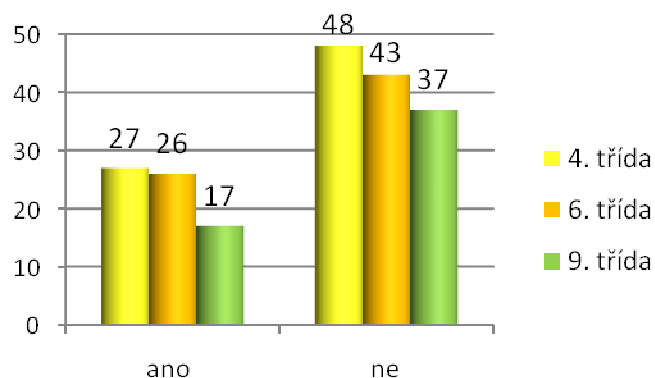
Graf 6: Zájem o informace o rizicích spojených s mobilními telefony (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Respondenti v 58,1% odpovídali na otázku, jestli by chtěli informace o možných rizicích spojených s mobilními telefony, že ano. Na druhé straně 34,3% žádné informace nechce a 7,6% uvedlo, že informace nejsou třeba, vše jim bylo řečeno.

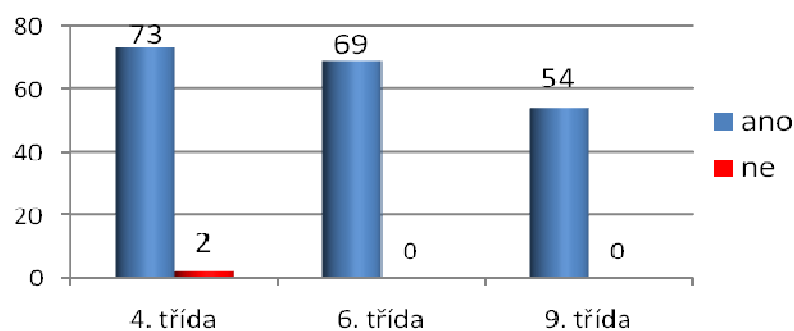
Graf 7: Pevná linka v domácnostech (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu 198 respondentů uvedlo 35,4% (70 žáků), že doma pevnou linku mají a 64,6% (129 žáků) nemají.

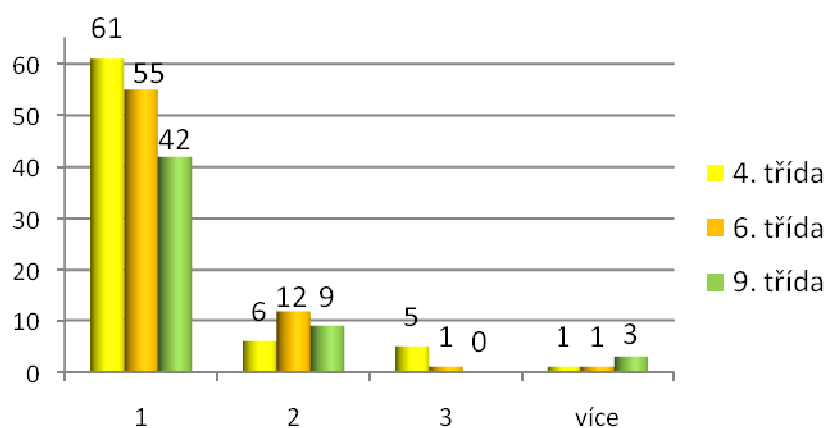
Graf 8: Vlastní osobně mobilní telefon (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Na sedmou otázku, jestli má respondent mobilní telefon, odpovědělo pouze 1%, neboli 2 žáci, že mobilní telefon nemají. Z toho vyplývá, že 99% (196 žáků) mobilní telefon má.

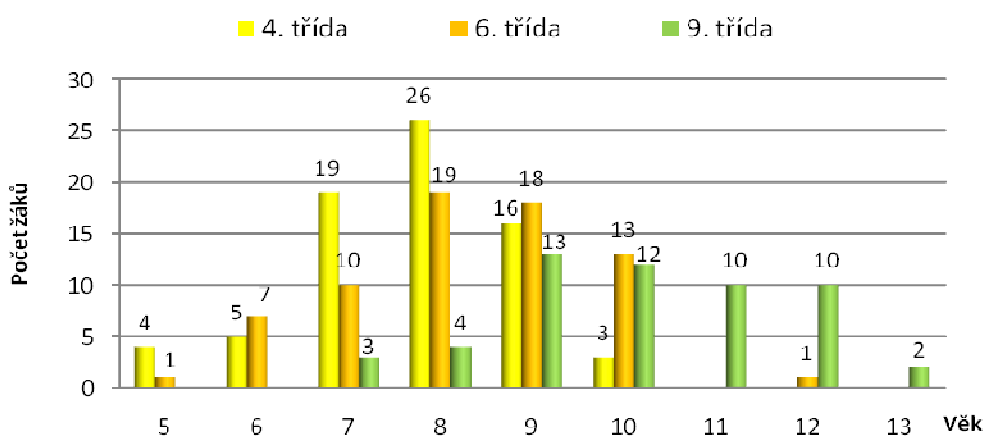
Graf 9: Počet mobilních telefonů (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Jeden mobilní telefon má většina respondentů, konkrétně 80,6%. Dva telefony vlastní 13,8%. Tři mobilní telefony pak mají 3% a 2,6% dotazovaných uvedlo, že mají více jak tři mobilní telefony.

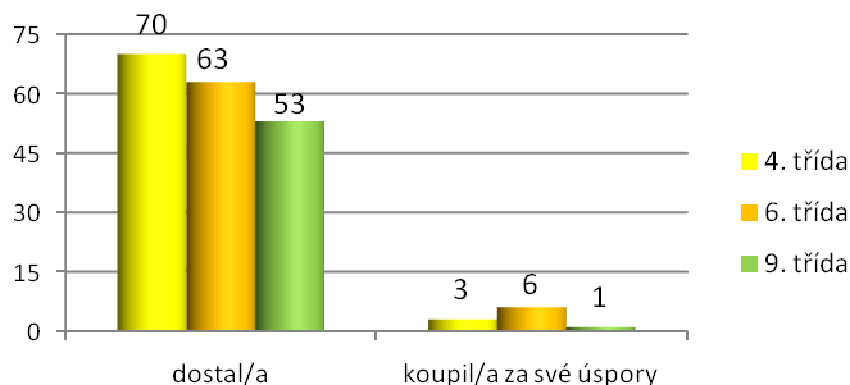
Graf 10: První telefon (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Devátá otázka zjišťovala, v kolika letech měl respondent svůj první mobilní telefon. 2,6% žáků odpovědělo, že první telefon dostalo již v 5-ti letech a to především žáci 4. a 6. tříd. Nejvíce, 25% a 24%, žáků dostalo mobilní telefon v 8 a 9 letech.

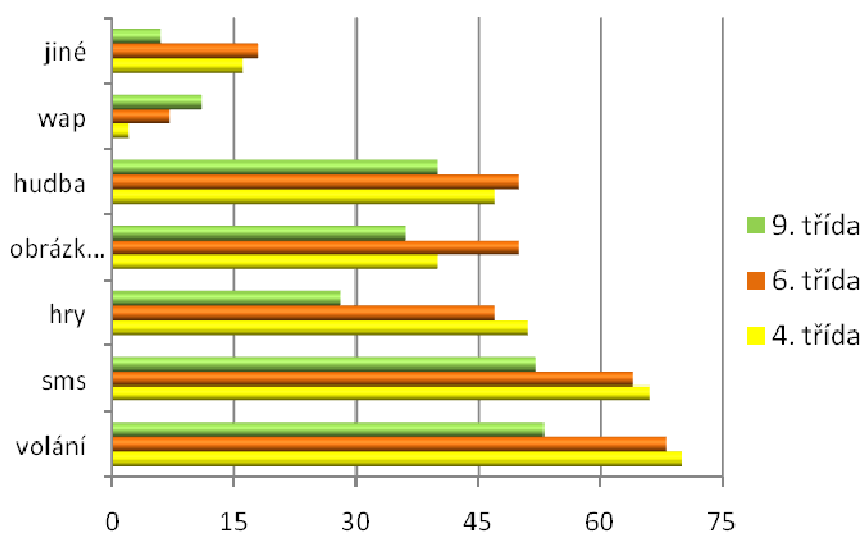
Graf 11: Způsob získání mobilního telefonu (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

94,8% žáků mobilní telefon dostalo a pouze 5,2% si telefon pořídilo za vlastní peníze nebo žáci uváděli, že se na koupi finančně podíleli společně s rodiči.

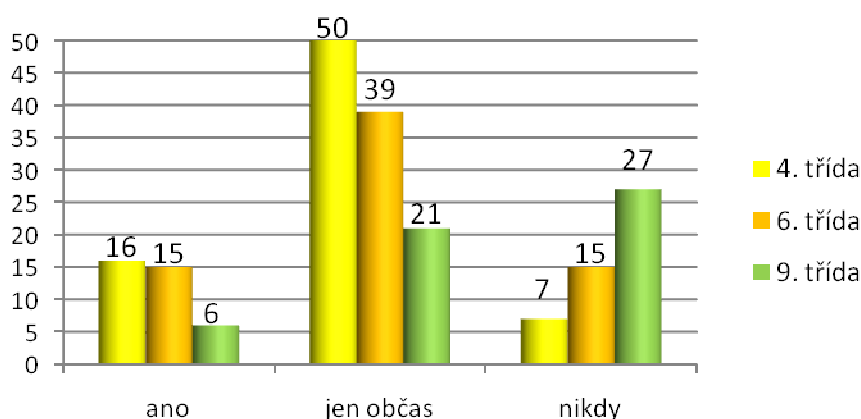
Graf 12: Využívané služby (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Mezi nejvíce využívané služby patří volání, psaní a posílání sms zpráv, hraní her, poslech hudby. Pokud respondenti uváděli jiné služby, pak se jednalo především o využívání fotoaparátu, infračerveného portu nebo bluetooth.

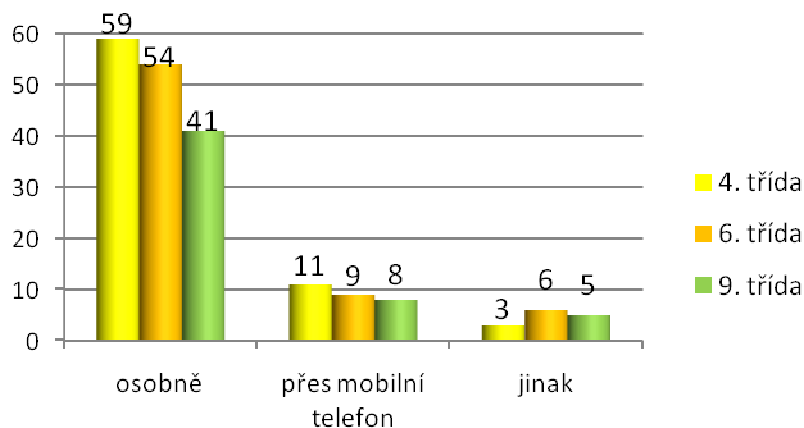
Graf 13: Vypínání mobilního telefonu (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku zda si vypínají mobilní telefon, respondenti většinou uváděli, že jen občas, pokud musí 56,1% a nikdy 25%. Telefon si vypíná 18, 9% žáků. S rostoucím věkem je vidět, že si žáci méně vypínají telefon.

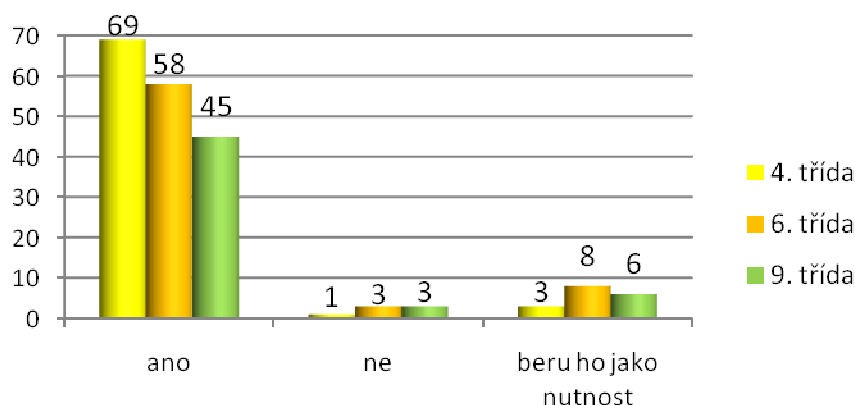
Graf 14: Řešení problémů (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Více jak polovina, konkrétně 78,6%, dotázaných odpověděla, jestliže řeší nějaký problém, tak osobně (tváří v tvář). Přes mobilní telefon pak 14,3% a jinak 7,1%. Pokud respondenti uváděli odpověď jinak, pak to znamená, že k řešení problému využijí například dopis.

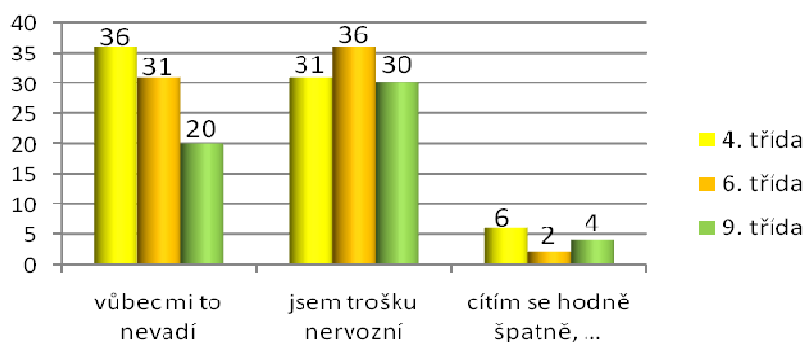
Graf 15: Osobní vztah k mobilnímu telefonu (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Převážná většina (87,8%) žáků odpovědělo, že mají rádi svůj mobilní telefon naproti tomu pouze pro 8,7% je telefon pouze nezbytnost (kvůli spojení s rodinou, kvůli úkolům nebo nemají doma pevnou linku). Zbytek, tedy 3,5% svůj telefon rádo nemá.

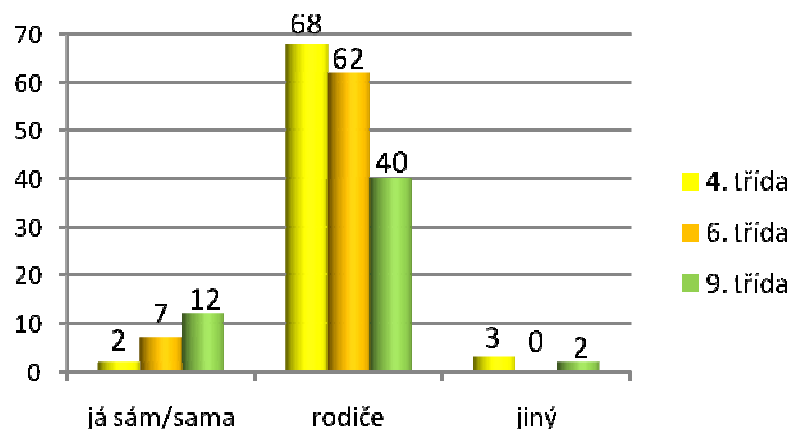
Graf 16: Pocit při nemožnosti komunikovat prostřednictvím mobilního telefonu (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku jaký mají žáci pocit, nemohou-li komunikovat s okolím prostřednictvím mobilního telefonu, odpovědělo 44,4% dotazovaných, že jim to vůbec nevadí. Na druhou stranu 55,6% uvedlo, že jsou trošku nervózní nebo se cítí hodně špatně a nemůže se soustředit na nic jiného.

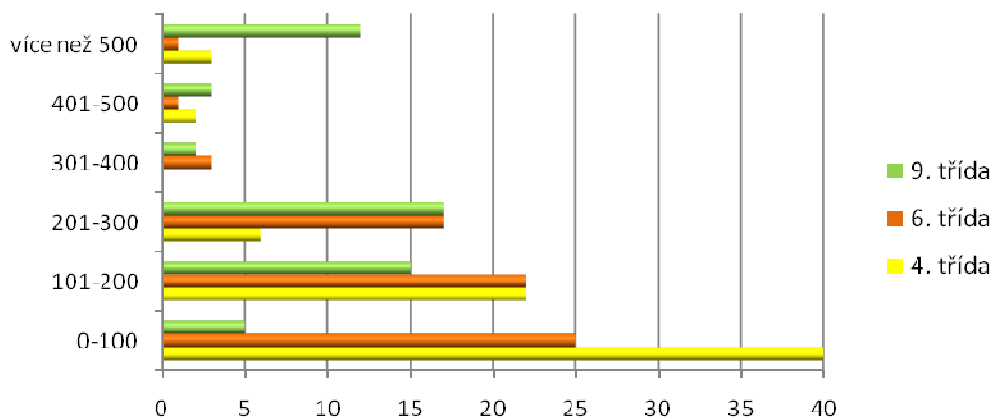
Graf 17: Platba za provoz mobilního telefonu (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Valné většině respondentů sponzorují provoz mobilního telefonu rodiče, konkrétně u 87%. Pokud se na placení podíváme podle věkových kategorií, je vidět, že s rostoucím věkem se nepatrně zvyšuje počet žáků, kteří si provoz svého mobilního telefonu platí sami a to například z kapsného. Ve 4. třídě jsou to 3% a v 9. třídě už 22%.

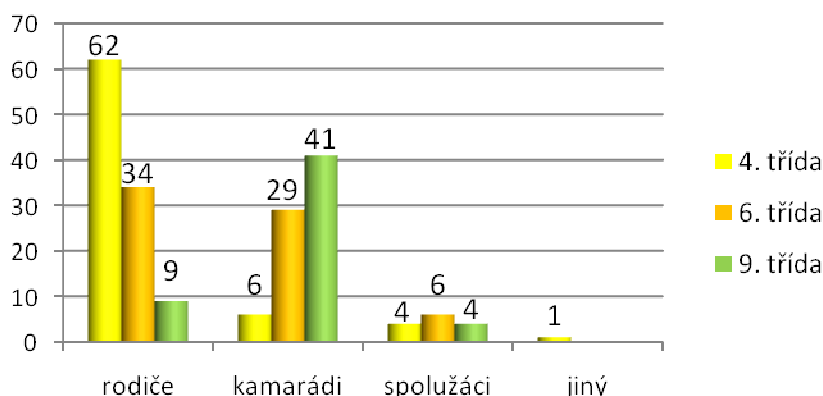
Graf 18: Náklady na provoz mobilního telefonu (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Nepatrná většina žáků (51%) má náklady na měsíční provoz mobilního telefonu v rozmezí od 0 do 100 Kč. Opět je z grafu patrné, že s věkem stoupají i náklady na provoz telefonu.

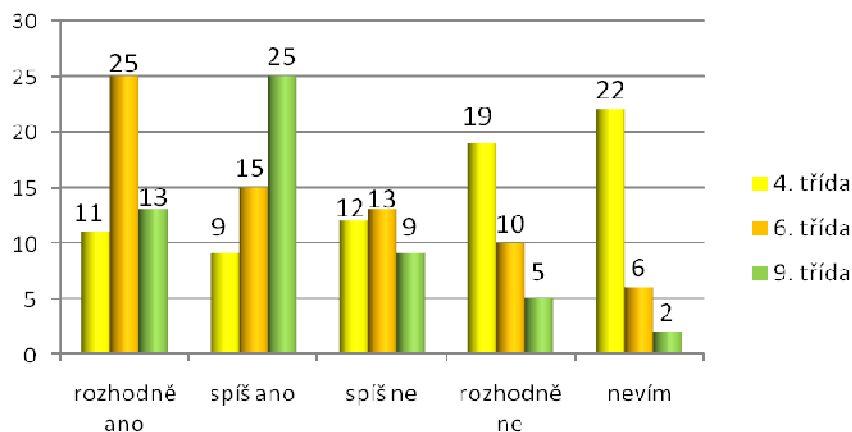
Graf 19: Nejčastější kontakt mobilním telefonem (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 19 se dotazovala, komu žáci nejčastěji píší nebo volají. Nejčastější odpovědi byly rodičům nebo kamarádům. Ve čtvrtých třídách převažovala odpověď rodičům. V šestých třídách tyto dvě odpovědi byly téměř vyrovnány. Na rozdíl od devátých tříd, kde četnost odpovědi kamarádi převažovala. Celkově rodiče zvolilo 53,6%, kamarády 38,8%, spolužáky 4,1% a 0,5% neboli 1 respondent uvedl, že nejčastěji volá bratrance.

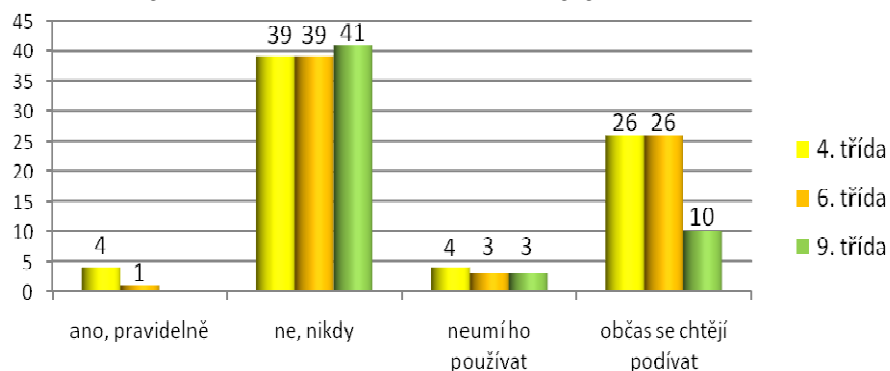
Graf 20: Zabavení mobilního telefonu jako trest (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku zda by bylo zabavení telefonu trestem, odpovědělo přesně 50% žáků (98) rozhodně ano a spíše ano. 15,3% uvedlo, že neví, tudíž zbytek 34,7% si myslí, že zabavení telefonu pro ně trestem rozhodně nebo spíše není.

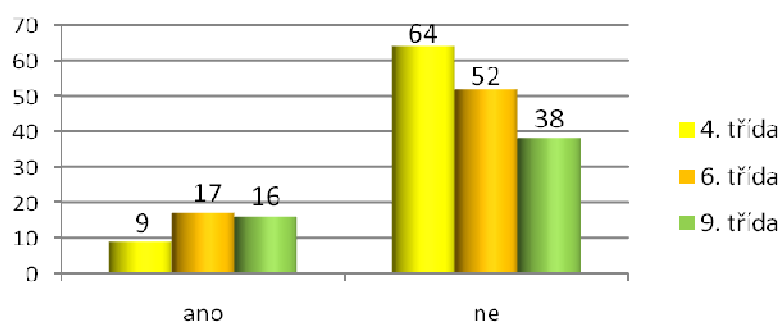
Graf 21: Zájem rodičů o obsah v telefonu jejich dětí (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z výše uvedeného grafu je patrné, že rodiče nemají téměř žádný zájem vědět, co mají jejich děti v mobilním telefonu. Konkrétně 60,7% se nikdy nechce podívat a 5% rodičů neumí mobilní telefon používat. Pouze 2,6% chtějí pravidelně vědět a 31,6% se chtějí občas se podívat, co mají děti v mobilních telefonech.

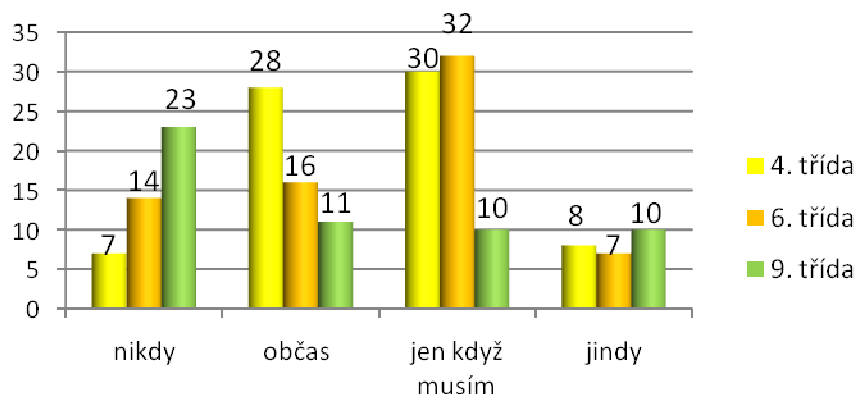
Graf 22: Názor žáků na mobilní telefon jako drogu (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 22 se žáků ptala na subjektivní názor týkající se jejich postoje k mobilnímu telefonu. Sice 78,6% odpovědělo, že se necítí být na mobilním telefonu závislí, ale zároveň 21,4% uvedlo, že si myslí, že je pro ně mobilní telefon „droga“.

Graf 23: Vypínání mobilního telefonu (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka číslo 23 (Graf 23) je kontrolní otázkou k číslu 12 (Graf 13).

Tabulka 1: Hierarchické pojetí hodnot respondenta (v absolutních číslech)

Otázka 15	1	2	3	4	5	6	7
Zdraví	99	69	20	5	3	0	0
Rodina	88	96	7	1	1	2	1
Kamarádi	6	20	102	57	7	4	0
Škola	3	8	48	72	20	12	33
Peníze	0	2	11	25	78	43	37
Mobilní telefon	0	1	1	24	56	66	48
Internet	0	0	7	12	31	69	77

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 1 zobrazuje odpovědi respondentů na otázku, ve které měli seřadit jednotlivá slova podle důležitosti v jejich životě (1 nejdůležitější, 7 nejméně důležité). Jak je z tabulky patrné nejdůležitější místa zaujímají zdraví (50,5%) a rodina (44,9%).

Pokud se zaměříme na mobilní telefony, zjistíme, že zaujímají průměrně místo s hodnotou 5,7.

5 Diskuse

Hlavním cílem práce bylo pokusit se zjistit, zda by se dalo hovořit o známkách závislosti na mobilním telefonu u dětí a mládeže na základních školách. Dalším cílem bylo zmapovat situaci, co se týče četnosti a využívání mobilních telefonů. V neposlední řadě bylo záměrem posoudit stav nedrogové prevence na školách.

Bylo provedeno dotazníkové šetření mezi žáky 4., 6. a 9. tříd na základních školách v Písku a Českých Budějovicích. Celkový výzkumný vzorek tvořilo 198 respondentů. Ve čtvrtých třídách dotazník odevzdalo 75, v šestých 69 a v devátých 54 žáků.

První dvě otázky v dotazníku se zaměřovaly na pohlaví a věk respondentů. Jak je výše uvedeno, celkem odevzdalo 198 žáků. Počet chlapců byl 108 (54,5%) a dívek 90 (45,5%). Průměrný věk ve čtvrtých třídách byl 10 let, v šestých 12 a v devátých 15,06 let. Celkové věkové rozložení znázorňuje Graf 3.

Ve třetí otázce jsem se žáků ptala, zda měli ve škole nějakou přednášku na téma mobilní telefon (obsahující možná rizika spojená s používáním telefonu). 86,9% žáků uvedlo, že takovou přednášku nikdy neměli.

Ve čtvrté otázce měli žáci odpovídat na dotaz, zda slyšeli pojem nedrogová prevence. Jak uvádí Vácha (21), děti, mládež, ale ani dospělí nejsou dostatečně informováni o rizicích nedrogových závislostí a sociální patologie. Z tohoto pohledu je zřejmý velký deficit, který se bude dále a dále projevovat negativně ve společnosti (patologické nakupování s návaznou přemírou zadlužování) a dalšími novými fenomény (21). Jeho tvrzení lze pouze potvrdit. Situaci vykresluje i Graf 5. Je patrné, že přes 91% respondentů nikdy slovo nedrogová prevence neslyšelo. Zbýlých 9% tento pojem zaregistrovalo a to buď v rodině, televizi nebo tisku. Současně více jak polovina (58,1%) žáků má zájem dozvědět se něco víc o možných rizicích spojených s používáním mobilního telefonu. Pouze 7,6% uvedlo, že informace nejsou třeba, vše jim bylo již řečeno. Zbytek (34,3%) žádné podrobnosti nepotřebuje. Vše zobrazuje Graf 6.

Informace o stále se snižujícím počtu uživatelů pevných linek, které uvádí Český statistický úřad (4), potvrzují i data sebraná během dotazníkového šetření (otázka 6). Přibližně 65% respondentů uvedlo, že pevnou linku doma již nemají. Lze

tedy usoudit, že stále více domácností ruší nebo si vůbec nezřizuje pevné linky a k telefonické komunikaci využívají pouze mobilní telefony (Graf 7).

Jedna ze stanovených hypotéz, která předpokládala, že většina dětí navštěvujících povinnou školní docházku vlastní a používá mobilní telefon, byla potvrzena. Z celkového počtu 198 respondentů pouze 2 uvedli, že mobilní telefon nemají. Zbytek, který zaujímá 99%, mobilní telefon vlastní (Graf 8).

Jak uvedl Novotný (17), u předškolních dětí je mobilní telefon naprostou výjimkou, mezi šestiletými ho používají jen 4 procenta. V jedenácti letech telefon vlastní už 61 procent dětí a v patnácti letech dokonce 89 procent (17). Z dotazníkového šetření však bylo zjištěno, že žáci 4. tříd, kde je průměrný věk 10 let, mají mobilní telefon v 97%. Proto lze předpokládat, že i v nižších ročnících je procento dětí mající mobilní telefon vyšší než jak napsal Novotný v roce 2005.

Další tři otázky se zajímaly o počet mobilních telefonů, které dotazovaný používá, v kolika letech měl první mobilní telefon a jakým způsobem telefon získal. V Grafu 9 je znázorněno, kolik má respondent mobilních telefonů. 80,6% žáků využívá jeden mobilní telefon. Na druhou stranu je zde určité procento žáků (2,6%), kteří mají více jak 3 telefony. Tato informace v určité míře potvrzuje údaje o počtech účastníků mobilní sítě, které uvádí Český statistický úřad (4) a současně i výroční zpráva 2005 společnosti Vodafone, kdy penetrace trhu v roce 2004 byla přibližně 112% (29). V současnosti tvoří počet zákazníků mobilních sítí v České republice více jak 120% z celkové populace.

Otázka 9 si kladla za cíl zjistit v kolika letech má dnešní mládež první vlastní mobilní telefon. K mému překvapení, z realizovaného šetření, uvedli 4 žáci z čtvrtých tříd a 1 žák ze šesté třídy, že vlastní mobilní telefon měli již v 5-ti letech. Z celkového vzorku tito žáci tvoří 2,6%. Nejčastěji uváděným věkem, kdy respondenti měli první mobilní telefony, bylo 8 (25%) a 9 (24%) let. Průměrný věk ve čtvrtých a šestých třídách je totožný. První mobilní telefony měli žáci ve věku 8 let. V devátých třídách je pak průměrný věk o dva roky vyšší, 10 let. Skutečnost, že žáci devátých tříd měli mobilní telefony v pozdějším věku, dokládá informace Českého statistického úřadu (4), ze které vyplývá, že k prudkému nárůstu účastníků mobilních sítí doházelo teprve

od roku 1999. Tudíž je pochopitelné, že starší děti měli první mobilní telefony v pozdějším věku než dnešní.

Pokud bychom se zaměřili na to, jakým způsobem děti a mladiství mobilní telefon získávají, tak v převážné většině (94,8%) mobil kupují rodiče. Vše dokládá Graf 11.

Otázka 11 (Graf 12) ukazuje jaké typy služeb a funkcí mobilních telefonů respondenti využívají. Téměř všichni používají telefon k volání, posílání sms, poslechu hudby a hraní her. V dotazníku měli žáci možnost napsat ještě jinou variantu, jak využívají mobilní telefon. Jestliže tuto možnost volili, jejich odpovědi byly nejčastěji fotoaparát, infračervený port nebo bluetooth.

Známkou ukazující na možnou závislost spojenou s mobilními telefony je jistě skutečnost, že lidé, trpící touto závislostí nejsou schopni vzdálit se od svého telefonu na delší dobu než několik minut. Nevypínají ho ani v noci a neustále kontrolují, jestli nezmeškali hovor nebo zprávu (1).

Jak uvádí Vágnerová (25), mnohé lidské činnosti jsou považovány za běžné nebo dokonce sociálně žádoucí, avšak pouze tehdy, pokud je člověk koná v očekávané míře. Pokud se vymknou kontrole, mohou se změnit v patologickou variantu. Každý člověk pracuje, chodí nakupovat, občas si zahraje karty nebo jinou hru, na druhou stranu, oproti tomu je zde skupina lidí, která trpí neovladatelným puzením k nakupování, k hazardní hře nebo nedokáže odolávat jiným impulzům. Všechny poruchy tohoto typu mají tři základní znaky, kterými jsou neschopnost odolat impulsu nebo pokušení, jednání tohoto typu předchází postupně narůstající napětí, které nelze eliminovat (snížit) a jednání je spojeno s pocitem uspokojení, člověk po něm vědomě touží, později si je sice může vyčítat, ale ani příště nebude schopen odolat (25). Mezi další projevy závislosti na mobilním telefonu bychom mohli zařadit: vynechání kontaktu s předmětem závislosti vede až k fyziologickým projevům (bažení/craving), soustavné myšlení na předmět závislosti i v situacích, kdy člověk vykonává jinou činnost (zabíhavé nutkavé myšlenky) nebo neschopnost přerušit vztah s předmětem závislosti (21). Mimo jiné, jak uvádí studie anglických psychologů (8) týkající se vztahu lidí k jejich mobilnímu telefonu, valná část dospívajících projevovala ke svému

„miláčkovi s anténkou“ tak vřelý vztah, jako by to byla živá bytost (8).

Tudíž lze říci, že stanovená hypotéza, že žáci základních škol vykazují známky závislosti na mobilním telefonu, byla potvrzena. Vezmeme-li v potaz výše zmíněné projevy jako nevypínání telefonu, chování k němu jakýchsi sympatií nebo pocity nervozity pokud není možnost komunikovat prostřednictvím mobilního telefonu atd., pak značný počet respondentů opravdu vykazuje projevy závislosti na mobilním telefonu.

Právě v otázce vypínání mobilního telefonu uvedlo 81,1% žáků, že telefon vypínají jen občas (když musí) nebo nikdy (Graf 13). Pouze 18,9% žáků si telefon opravdu vypíná. Pokud se podíváme na Graf 23, který je kontrolním grafem pro Graf 13 zjistíme, že odpovědi se velmi blíží ke stejným hodnotám. V otázce 23 (Graf 23) sice nebyla uvedena možnost ano (vypínám telefon), místo toho zde byla uvedena možnost jinak, kde respondenti mohli napsat vlastní názor na to, kdy si vypínají mobilní telefon. Právě tuto možnost volilo 12,8% a uvádělo, že telefon se jim vypne, pouze v případě, když se vybije baterie.

V otázce 14 (Graf 15) jsem se žáků ptala, zda mají rádi svůj mobilní telefon. Většina, 87,8%, z celkového vzorku (196 žáků) uvedla, že telefon ráda má i přes skutečnost, že v nabídce byla možnost odpovědi, beru ho jen jako nutnou pomůcku v životě. Tuto variantu zvolilo pouze 8,7%.

Jestliže se podíváme na pocity, jaké mají respondenti, pokud nemohou používat mobilní telefon, tak 55,6% z nich uvedlo, že je nervózní a současně 6% má špatné pocity a nemůže se soustředit na nic jiného. Při dotazování na žákův postoj k „mobilu“ jako k „droze“ (Graf 22), odpovědělo přes 20% respondentů, že telefon pro ně drogou je.

Závislost na mobilním telefonu se dále také vyvíjí tím, že komunikace takového člověka se minimalizuje pouze na styk zajištěný prostřednictvím sluchátka (1). Graf 14 zobrazuje otázku, zda problémy řeší respondent raději osobně nebo před mobilní telefon. Výsledky, které vplynuly z dotazníkového šetření, nepotvrzují skutečnost, že komunikace se omezí téměř výhradně na tu prostřednictvím mobilního telefonu. Domnívám se, že odpovědi mohou být zkreslující, pokud vezmeme v potaz, že

částku, kterou žák utratí za provoz mobilního telefonu, hradí rodiče (Graf 17). Je možné, že respondent má stanoven určitý limit, který může vyčerpat. Právě měsíční náklady spojené s používáním mobilního telefonu ukazuje Graf 18. V 65,8% se výše nákladů pohybuje od 0 – 200 Kč. Z grafu je také patrné, že s rostoucím věkem stoupají i náklady na provoz mobilního telefonu.

V dotazníku byla položena otázka, zaměřující se na pocit respondenta pokud by neměl možnost komunikovat prostřednictvím mobilního telefonu a zároveň, zda by zabavení telefonu bylo pro něj trestem (Graf 16 a 20). V případě, že respondentům je znemožněna komunikace prostřednictvím mobilního telefonu, uvádí 49,5%, že jsou trochu nervózní, současně 6, 1% přiznalo, že se cítí hodně špatně a nemohou se soustředit na nic jiného. Pokud jde o Graf 20, zobrazující reakce na otázku, zda by žáci považovali za trest zabavení mobilního telefonu, tak přesně 50% uvedlo možnosti rozhodně ano + spíše ano. 15,3% žáků napsalo, že neví. Ostatní, 34,7%, zvolilo odpověď spíše ne nebo rozhodně ne.

Tyto výsledky v určité míře potvrzují tvrzení, že lidé trpící závislostí na mobilních telefonech nejsou schopni vzdát se od svého telefonu na delší dobu (1).

Dotazník obsahoval ještě otázku, kterou byla určitá škála, kde měli respondenti seřadit slova (zdraví, rodina, škola, mobilní telefon, internet, peníze a kamarádi) podle toho, jakou pozici zaujímají v jejich životě. Od nejdůležitějšího po nejméně důležité. Vyhodnocení této otázky ukázalo, že v průměru první místo zaujímá zdraví, druhé rodina, třetí kamarádi, čtvrté škola, páté peníze, šesté mobilní telefon a sedmé internet. Je zřejmé, že pojmy jako rodina, zdraví a přátelé stále zůstávají na vyšších příčkách našeho hodnotového žebříčku.

Všechny stanovené hypotézy, byly potvrzeny. Konkrétně se prokázalo, že žáci mají minimální povědomí o prevenci nedrogových závislosti. Stejně tak výsledná data potvrdila, že výskyt mobilních telefonů mezi žáky je bezmála 100%. Asi nejpodstatnější hypotézou byla ta, která předpokládala, že žáci základních škol vykazují známky závislosti na mobilním telefonu. Po vyhodnocení a zpracování všech získaných údajů byla i tato hypotéza byla potvrzena.

6 Závěr

Cílem této práce bylo zmapovat situaci výskytu mobilních telefonů mezi žáky a frekvence, s jakou telefony používají a zároveň pokusit se zjistit, zda by se dalo mluvit o známkách závislosti na mobilním telefonu u dětí a mládeže na základních školách ve městech Písek a České Budějovice.

Dílním cílem bylo posoudit stav prevence nedrogových závislostí na základních školách v Písku a Českých Budějovicích.

Hypotézy stanovené na začátku výzkumu zněly: Žáci základních škol vykazují známky závislosti na mobilním telefonu. Většina dětí navštěvujících povinnou školní docházku vlastní a používá mobilní telefon. Žáci základních škol ve městech Písek a České Budějovice mají nedostatek informací o prevenci nedrogových závislostí.

Pro výzkumnou část této bakalářské práce byla zvolena kvantitativní metoda. Konkrétně byla využita technika dotazníku. Vlastní dotazník o 23 otázkách byl rozdán mezi žáky čtvrtých, šestých a devátých tříd ve 3 základních školách. Na dvě základní školy v Písku a jednu v Českých Budějovicích. Sebráno bylo celkem 198 platných dotazníků. Návratnost byla 100%.

Jsem přesvědčena, že stanovené cíle, byly naplněny. Znalost prevence nedrogových závislostí lze hodnotit jako nedostatečnou. Dle realizovaného výzkumu je vidět, že žáci základních škol nemají téměř žádné povědomí, co znamená nedrogová prevence.

Pokud hovoříme o výskytu mobilních telefonů mezi dětmi a mládeží, je možno konstatovat, že je takřka 100%. Z celkového počtu 198 respondentů pouze 2 žáci čtvrté třídy nevlastnili mobilní telefon. V případě, že na vypínání, potažmo nevypínání mobilního telefonu hledíme zároveň jako na frekvenci využívání telefonu, pak je zřejmé, že frekvence, s jakou telefony žáci používají, je velmi vysoká. Z šetření vyplynulo, že 81,1% žáků vypíná telefon jen občas (když musí) nebo vůbec nikdy (Graf 13).

Hlavní cíl a zároveň jedna z hypotéz měla objasnit, zda by se dalo v dnešní době hovořit o skutečnosti, že děti a mládež vykazuje určité znaky \ projevy závislosti na mobilním telefonu. Bereme-li v úvahu, že závislost na mobilním telefonu se může

projevovat jako neschopnost vzdát se od telefonu na delší čas a pokud k takové situaci dojde, pak se u dotyčného objeví nepříjemné pocity úzkosti, rozladěnosti atd. nebo člověk za žádných okolností svůj telefon nevypíná, cítí k mobilnímu telefonu určité sympatie a tak dále, pak je možno hovořit o určitém stupni či předstupni vývoje závislosti na mobilním telefonu.

Co se týče mobilní komunikace, z uskutečněného výzkumu je patrné, že jednali se o řešení nějakého problému, většina respondentů uváděla, že tuto situaci řeší raději osobně – tváří v tvář, než by využili mobilního telefonu. Možná by stálo za úvahu, jestli odpovědi respondentů nejsou v určité míře zkreslené, poněvadž absolutní většině žáků sponzorují provoz mobilního telefonu rodiče. Je proto možné, že žáci mají určitý měsíční limit, který nesmí překročit, a tudíž stále raději (jsou donuceni) komunikují osobně.

Podle mého názoru lze konstatovat, pomineme-li skutečnost, že komunikace respondentů se neorientuje pouze na tu mobilní, že dnešní a hlavně budoucí generace nebude schopna bez mobilního telefonu, jak se říká, udělat ani jeden krok. Proto lze také předpokládat, že v budoucnu by se pojem závislost na mobilním telefonu mohl skloňovat, tak zvaně, v každém pádě.

Z výsledných dat, získaných prostřednictvím kvantitativního výzkumu dotazníkovou technikou, je možno prohlásit, že všechny tři stanovené hypotézy byly potvrzeny.

7 Seznam použitých zdrojů

- (1) ADMIN. Moderní závislosti: chat, mobil, porno. *Pomoc lidem s alkoholem* [online]. 2006 [cit. 2007-12-03]. Dostupný z: <<http://www.alkohol-alkoholismus.info/modules.php?name=News&file=article&sid=16>>.
- (2) BOLDIŠ, Petr. *Bibliografické citace dokumentů podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2 (01 0197): Část 1 – Citace: metodika a obecná pravidla*. Verze 3.2. ©1999-2002, poslední aktualizace 3. 9. 2002.
- (3) BOLDIŠ, Petr. *Bibliografické citace dokumentů podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2 (01 0197): Část 2 – Modely a příklady citací u jednotlivých typů dokumentů*. Verze 2.5 (2002). ©1999-2002, poslední aktualizace 3. 9. 2002.
- (4) ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Český statistický úřad* [online]. 2008, 26. 11. 2007 [cit. 2008-04-27]. Dostupný z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mobilni_telefonni_sit_v_cr>.
- (5) DeVITO, Joseph A. *Základy mezilidské komunikace*. 1. vydání. Praha: Grada, 2001. 420 s. ISBN 80-7169-988-8.
- (6) *Do dlaně.cz* [online]. 2003, 2008 [cit. 2008-02-10]. Dostupný z: <http://dodlane.cz/?title=gsm_umts_maji_pres_2_5_miliardy&more=1&c=1&tb=1&pb=1>.
- (7) GILLERNOVÁ, Ilona, BURIÁNEK, Jiří. *Základy psychologie, sociologie: Základy společenských věd*. 3. upravené vydání. Praha: Fortuna, 2004. 160 s. ISBN 80-7168-749-9.

- (8) JOLANKA. *Závislost je když... aneb náš dobrý přítel internet a moderní závislosti. Připojte se na internet* [online]. 2007 [cit. 2007-12-03]. Dostupný z: <http://www.pripojtese.cz/art_doc-86FD4AAFFA3A9BC3C125725A0036087A.html>.
- (9) KOHOUTEK, Rudolf. *Základy psychologie osobnosti*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2000. 264 s. ISBN 80-7204-156-8.
- (10) KOLEKTIV AUTORŮ. *Slovník cizích slov*. Praha: Encyklopedický dům, 1998. 368 s. ISBN 80-90-1647-8-1.
- (11) KOZLOVÁ, Lucie. *Výzkum v sociální oblasti* [online]. 2002-2007 [cit. 2007-11-15]. Dostupný z: <http://www.eamos.cz/amos/ksb/externi/ksb_305/index.htm>.
- (12) MACHART, Stanislav. Je mobilní telefon zdravotním rizikem?. *Ordinace.cz* [online]. 2004 [cit. 2008-03-18]. Dostupný: <<http://www.ordinace.cz/clanek/je-mobilni-telefon-zdravotnim-rizikem/>>. ISSN 1801-8467 .
- (13) MŠMT. *Metodický pokyn k prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. [online]. [cit. 2008-01-25]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/PH_20006_07_51_MP_k_preveni_SPJ_k_podpisu_mini.doc.
- (14) NĚLEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2005. 172 s. ISBN 80-247-0738-1.
- (15) NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2007. 176 s. ISBN 978-80-7367-267-6.

- (16) NEŠPOR, Karel. *Příručka pro život ve 21. století*. 1. vydání. Praha: [s. n.], 2004. 68 s. Dostupný z: <<http://www.drnespor.eu/addictcz.html>>.
- (17) NOVOTNÝ, Jiří. *Mladí Češi čtvrtí na světě v počtu mobilů* [online]. 2005 [cit. 2008-03-22]. Dostupný z: <<http://www.svet.czsk.net/clanky/cr/cesitelefony.html>>.
- (18) PEASE, Allan. *Řeč těla: Jak porozumět druhým z jejich gest, mimiky a postojů těla*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001. 144 s. ISBN 80-7178-582-2.
- (19) POKORNÝ, Vratislav, TELCOVÁ, Jana, TOMKO, Anton. *Patologické závislosti*. 2. vydání. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002. 194 s. ISBN 80-86568-02-04.
- (20) POKORNÝ, Vratislav, TELCOVÁ, Jana, TOMKO, Anton. *Prevence sociálně patologických jevů: Manuál praxe*. 2. vydání. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2001. 112 s. ISBN 80-86568-03-2.
- (21) *Prevence.net: monitoring, prevence, diskuse,...* [online]. 2007 [cit. 2008-04-11]. Článek. Mgr. Pavel Vácha. Dostupný z: <http://www.prevence.net/Science/vacha_02.pdf>.
- (22) RABOCH, Jiří, PAVLOVSKÝ, Pavel. *Psychiatrie*. 3. vydání. Praha: Triton, 2003. 212 s. ISBN 80-7254-423-3.
- (23) SIVERA, Milan. *Sivera electronic* [online]. 2002 [cit. 2008-02-10]. Dostupný z: <http://www.sivera.cz/index.php?str=zmr_mt_fd_c001>.
- (24) Studio WebWorks. *ICM – Maják v moři informací* [online]. 2006 [cit. 2007-11-13]. Dostupný z: <<http://www.icm.cz/definice-zavislosti>>.

- (25) VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vydání. Praha: Portál, 2002. 444 s. ISBN: 80-7178-678-0
- (26) VÁGNEROVÁ, Marie. *Úvod do psychologie*. Praha: Karolinum, 2003. 210 s. ISBN 80-246-0015-3.
- (27) VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005. 468 s. ISBN 80-246-0956-8.
- (28) VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005. 357 s. ISBN 80-246-0841-3.
- (29) VODAFONE CZECH REPUBLIC a.s.. *Vodafone* [online]. 2008 [cit. 2008-04-27]. Dostupný z: <http://www.vodafone.cz/about/annual_reports.htm>.
- (30) VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2000. 264 s. ISBN 80-7178-291-2.
- (31) *Výchova ke zdraví* [online]. 2006. [2007-11-13] Dostupné z: <http://www.vychovakezdravi.cz/index.php?sekce=navykove-latky>
- (32) VYKOUKALOVÁ, Zdeňka. *Mobil je poselství: význam média a jeho dopad na komunikaci v interpersonálních vztazích generace sms*. Brno. 2007. 124 s. Masarykova univerzita v Brně. Rigorózní práce.
- (33) *Wikipedie : Otevřená encyklopedie* [online]. 31. 1. 2008 [cit. 2008-03-12]. Dostupný z:<http://cs.wikipedia.org/wiki/Mobiln%C3%AD_telefon>.

8 Klíčová slova

- Patologické jevy
- Mobilní telefon
- Komunikace
- Závislost
- Osobnost dítěte

9 Přílohy

- Dotazník

Dotazník k bakalářské práci

Dobrý den.

Mé jméno je Lenka Malířská a jsem studentka Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Vyplněním tohoto krátkého dotazníku mi pomůžeš se závěrečnou bakalářskou prací na téma Výskyt závislosti na mobilních telefonech u dětí a mládeže na ZŠ.

Ještě než začneš vyplňovat tento dotazník, chtěla bych Tě ujistit, že informace, které mi poskytneš, budou zcela anonymní, to znamená, že rodiče, učitelé ani nikdo jiný nebude mít k Tvému dotazníku přístup.

Je moc důležité, abys odpověděl/a na všechny otázky. Byla bych moc ráda, kdyby Tvé odpovědi byly pouze Tvé a pravdivé.

Předem Ti děkuji za spolupráci.

Návod pro vyplňování dotazníku:

- odpověď, která Ti nejvíce vyhovuje, zakroužkuj
 - pokud bude místo na odpověď označeno takto, napiš svou odpověď slovy na vyznačený řádek.
-

1) Jsi: a) dívka b) chlapec

2) Kolik ti je?let

3) Měl/a jsi na škole někdy přednášku na téma Mobilní telefon?

(od někoho jiného, než od tvé paní učitelky)

a) ne, nikdy

b) ano, už nám ve škole říkali o mobilních telefonech (o jejich škodlivosti, jejich používání...)

4) Slyšel/a jsi někdy slovo nedrogová prevence?

a) ano, kde?(*napiš*)

b) ne

5) Chtěl/a by ses dozvědět více o možných rizicích spojených s používáním mobilního telefonu?

- a) ano
- b) ne
- c) není to nutné, informace nám byly poskytnuty ve škole

6) Máte doma pevnou linku? a) ano

b) ne

7) Máš mobilní telefon? a) ano

b) ne

(jestli ano, pokračuj dál, jestli ne dotazník odevzdej)

8) Kolik máš mobilních telefonů? a) 1 b) 2 c) 3 d) více

9) V kolika letech jsi měl/a první mobilní telefon?letech

10) Mobilní telefon jsem: a) dostal/a

b) si koupil/a za své úspory (*kapesné, brigáda, ...*)

11) Za jakým účelem mobilní telefon používáš? (*můžeš zaškrtnout více možností*)

- a) volání
- b) sms
- c) hry
- d) obrázky, videa
- e) poslouchání hudby
- f) wap
- g) jiné, jaké?(*napiš*).....

- 12) Vypínáš mobilní telefon? a) ano
b) jen občas (*když musím*)
c) nikdy (*ani v noci, ve škole, na schůzkách, ...*)

- 13) Problémy řešíš raději: a) osobně (*tváří v tvář*)
b) přes mobilní telefon
c) jinak, jak? (*napiš*).....

- 14) Máš rád/a svůj mobilní telefon? a) ano
b) ne
c) beru ho jen jako nezbytnost (*kvůli rodičům, nemáme doma pevnou linku, kvůli úkolů ...*)

- 15) Uspořádej slova podle důležitosti ve tvém životě.
(1 = nejdůležitější, 7 = nejméně důležité)

- škola, rodina, zdraví, mobilní telefon, kamarádi, internet, peníze -

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)
- 6)
- 7)

- 16) Jak se cítíš, když nemůžeš komunikovat prostřednictvím mobilního telefonu s ostatními?

- a) vůbec mi to nevádí
- b) jsem trošku nervózní
- c) cítím se hodně špatně, nemůžu se soustředit na nic jiného

17) Kdo platí Tvůj mobilní telefon? a) já sám/sama (*například z kapsného*)
b) rodiče
c) jiný

18) Kolik měsíčně provoláš, propíšeš (sms, hry, obrázky...)? a) 0 - 100 Kč
b) 101 – 200 Kč
c) 201 – 300 Kč
d) 301 – 400 Kč
e) 401 – 500 Kč
f) víc než 500 Kč

19) Komu nejčastěji píšeš, voláš?
a) rodiče c) spolužáci
b) kamarádi d) jiný (*napiš*)

20) Cítil/a bys jako trest zabavení mobilního telefonu? a) rozhodně ano
b) spíš ano
c) spíš ne
d) rozhodně ne
e) nevím

21) Zajímají se Tvoji rodiče (mamka / taťka) co máš v telefonu?

- a) ano, pravidelně
- b) ne, nikdy
- c) neumí ho používat
- d) občas se chtějí podívat

22) Myslíš si, že je pro Tebe telefon droga (jsi na něm závislý)?

a) ano

b) ne

23) Kdy máš vypnutý mobilní telefon?

a) nikdy

b) občas

c) jen když musím (*kino, škola, divadlo, lékař, ...*)

d) jindy, kdy? (*napiš*).....

Ještě jednou Ti děkuji.